

Sygn. akt V KK 94/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 24 czerwca 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Henryk Gradzik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Przemysław Kalinowski

SSN Andrzej Ryński

Protokolant Joanna Sałachewicz

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Mieczysława Tabora
w sprawie W. Z.

oskarżonego z art. 190 § 1 kk

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 24 czerwca 2013 r.,

kasacji, wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich

od wyroku Sądu Okręgowego w K.

z dnia 28 września 2012 r., sygn. akt II Ka [...]

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w K.

z dnia 1 czerwca 2012 r., sygn. akt VII K [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania w postępowaniu
odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 1 czerwca 2012r., sygn. VII K [...] Sąd Rejonowy w K. uznał W. Z. za winnego tego, że w dniu 20 sierpnia 2010r. w miejscowości S., znajdując się w stanie nietrzeźwości, używając słów wulgarnych, kierował pod adresem B. F. słowne groźby pozbawienia życia, które wzbudziły u zagrożonej realną obawę, że mogą być spełnione. Kwalifikując ten czyn z art. 190§1 kk Sąd Rejonowy wymierzył oskarżonemu na podstawie tego przepisu w zw. z art. 34§1 i 2 pkt 2 kk i art. 35 kk karę 6 miesięcy ograniczenia wolności polegającą na wykonywaniu nieodpłatanej, kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 20 godzin w stosunku miesięcznym.

W apelacji od tego wyroku oskarżony zarzucił rażącą obrazę przepisów postępowania, tj. art. 7 kpk i art. 167 kpk w zw. z art. 5§2 kpk, która miała wpływ na treść rozstrzygnięcia. Miała ona polegać na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów, przeprowadzeniu tej oceny w sposób dowolny, sprzeczny z zasadami wiedzy i doświadczenia życiowego, a także na nieodtworzeniu nagrań z przebiegu zajścia, które potwierdzały wyjaśnienia oskarżonego, a w konsekwencji na rozstrzygnięciu nie dających się usunąć wątpliwości na niekorzyść oskarżonego. Skarżący wnosił o zmianę wyroku i uniewinnienie albo o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Po rozpoznaniu sprawy w drugiej instancji Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 28 września 2012r., sygn. II Ka [...] zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uniewinnił oskarżonego od popełnienia zarzuconego mu czynu.

Prawomocny wyrok Sądu Okręgowego został zaskarżony kasacją wniesioną przez Rzecznika Praw Obywatelskich na niekorzyść oskarżonego w trybie art. 521§1 kpk. Wnoszący kasację zarzucił wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, tj. art. 190§1 kk, polegające na wyrażeniu błędnego poglądu prawnego, w myśl którego dla bytu przestępstwa opisanego w tym przepisie konieczne jest, aby pokrzywdzony nie tylko traktował kierowaną wobec niego groźbę popełnienia przestępstwa poważnie, ale nadto uznawał jej spełnienie za pewne. W konkluzji wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W postępowaniu odwoławczym nie doszło do rozpoznania zarzutów apelacji. Rozstrzygnięcie o zmianie wyroku przez uniewinnienie oskarżonego nastąpiło w wyniku rozpoznania sprawy niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, a więc w zakresie szerszym w rozumieniu art. 433§1 kpk. Skoro zaś rozpoznanie sprawy poza granicami środka zaskarżenia okazało się wystarczające do podjęcia rozstrzygnięcia w postępowaniu odwoławczym, to rozpoznawanie zarzutów stało się bezprzedmiotowe. Formalnie na takie postąpienie pozwalał Sądowi Okręgowemu art. 436 kpk, nie powołany jednak w uzasadnieniu. Sąd ten nie podał na podstawie którego przepisu orzekł poza granicami zaskarżenia ale wskazał powód, dla którego dokonał w wyroku zmiany reformatoryjnej wyroku Sądu pierwszej instancji. Stwierdził, że opis przypisanego oskarżonemu czynu nie wypełniał kompletu znamion ustawowych przestępstwa określonego w art. 190§1 kk. Zabrakło w nim bowiem ustalenia, że groźby wypowiedziane przez oskarżonego wzbudziły u pokrzywdzonej obawę, iż **będą spełnione**. Jest jedynie ustalenie, że groźby te **mogą zostać spełnione** (podkreślenia SN).

Rozważając znaczenie znamienia strony przedmiotowej przestępstwa, które charakteryzuje skutek działania sprawcy, Sąd Okręgowy wyraził pogląd, że realizuje się ono wtedy, gdy pokrzywdzony uznaje spełnienie groźby za pewne, a nie tylko za prawdopodobne, na co w treści art. 190§1 kk miałyby wskazywać sformułowanie „wzbudza... obawę, że będzie spełniona”. Zwracając natomiast uwagę, że w opisie czynu przyjęto, iż groźby wzbudziły u pokrzywdzonej realną obawę, „że mogą zostać spełnione”, Sąd odwoławczy stwierdził, że nie wystarczało to do subsumcji czynu pod przepis art. 190§1 kk. W jego ocenie przytoczony fragment opisu czynu wyrażał niższy stopień obawy osoby zagrożonej, niż określony w typie przestępstwa, bo sięgający tylko prawdopodobieństwa spełnienia groźby. To zaś oznacza, że znamię skutku czynu zabronionego określonego w art. 190§1 kk, nie zostało oskarżonemu prawidłowo przypisane w wyroku Sądu pierwszej instancji. Ostatecznie, w przekonaniu Sądu odwoławczego, skazanie oskarżonego naruszyło zasadę *nullum crimen sine lege poenali*, skoro w czynie przypisanym zabrakło jednego ze znamion typu przestępstwa.

Przytoczony wywód uzasadnienia orzeczenia uniewinniającego oskarżonego miał z jednej strony wykazać, że nie został spełniony materialnoprawny warunek odpowiedzialności karnej określony w art. 1 kk, a z drugiej – że procesową podstawą wydania orzeczenia, po rozpoznaniu sprawy poza granicami zaskarżenia, był nie powołany w uzasadnieniu art. 440 kpk. Zgodnie z jego brzmieniem orzeczenie podlega zmianie na korzyść oskarżonego albo uchyleniu niezależnie od granic zaskarżenia i podniesionych zarzutów, jeżeli utrzymanie go w mocy byłoby rażąco niesprawiedliwe. Rażąca niesprawiedliwość utrzymania w mocy wyroku Sądu Rejonowego wynikałaby w tym wypadku stąd, że skazano oskarżonego za czyn, który swoim opisem nie odpowiadał znamionom typu przestępstwa.

W podniesionym w kasacji zarzucie obraży prawa materialnego Rzecznik Praw Obywatelskich wytknął wyrokowi nietrafną wykładnię znamienia charakteryzującego skutek przestępstwa określonego w art. 190§1 kk. Zakwestionował w szczególności takie interpretowanie ustawowego sformułowania „wzbudza...obawę, że będzie spełniona”, które miałyby oznaczać, iż zagrożony uznaje spełnienie zapowiadanej groźby za pewne.

Zarzut kasacji jest zasadny. Istotnie, nie można zgodzić się z wywodem Sądu Okręgowego zawierającym wykładnię znamienia skutku przestępstwa z art. 190§1 kk. Jest ona nietrafna już na płaszczyźnie analizy semantycznej odnośnych sformułowań ustawowych. Najogólniej ujmując, z brzmienia przepisu wynika, że skutkiem działania sprawcy jest wzbudzenie w zagrożonym obawy, a więc spowodowanie określonej zmiany w jego sferze psychicznej. Stan obawy, z samej swojej natury, nie musi charakteryzować się przeżyciem wyobrażenia, że nastąpienie faktu, z którym obawa się wiąże, jest pewne. Obawa to uczucie niepokoju, lęku i zarazem niepewności co do zaistnienia w przyszłości zdarzenia, które wzbudza w zagrożonym taki stan psychiki. (Słownik języka polskiego pod red. E. Sobol, Warszawa 2002, s. 546, Uniwersalny słownik języka polskiego pod red. S. Dubisza, Warszawa 2003, t. III, s. 7). Jest więc oczywiste, że to, czy zagrożony uważa owo zapowiedziane przez sprawcę zdarzenie za pewne, nie stanowi warunku przyjęcia, że doznaje on obawy jego spełnienia.

Zaistnienie skutku przestępstwa z art. 190§1 kk. wiąże się ściśle z przedmiotem ochrony. Jest nim wolność psychiczna człowieka od spowodowanego działaniami innych uczucia zagrożenia popełnieniem przestępstwa na jego szkodę lub szkodę osoby najbliższej, wywołującego dyskomfort psychiczny (Kodeks karny. Komentarz pod red. M. Filara, Warszawa 2010, s. 909). Dlatego też **próg obawy u adresata groźby, równoznacznej z zaistnieniem znamienia skutku przestępstwa określonego w art. 190§1 kk, jest niższy od przekonania o pewności zrealizowania zapowiedzianej groźby. Zostaje on przekroczony już wtedy, gdy zagrożony przewiduje, że groźba może się urzeczywistnić, a więc, że nastąpienie zapowiadanego zdarzenia jest realne i prawdopodobne.** (K. Nazar-Gutowska: Pojęcie i rodzaje groźby w prawie karnym i innych działach prawa stosowanego, Przegląd Sądowy 2007/9). Ustawa warunkuje jednak uznanie działania sprawcy za bezprawne od obiektywnej oceny obawy, którą przeżywa osoba zagrożona. Poddaje bowiem ocenie organu procesowego, czy subiektywnie odczuwana obawa jest uzasadniona w konkretnych okolicznościach. Ustalenie w tej kwestii wymaga zatem uprzedniego rozważenia sytuacji faktycznej, w której sprawca wypowiedział groźbę, z uwzględnieniem szerszego tła relacji między nim a adresatem groźby, a także właściwości osobniczych tych osób.

Podsumowując, należy stwierdzić, że wykładnia przepisu art. 190§1 kk odnosząca się do znamienia skutku przestępstwa, była w zaskarżonym wyroku zbyt restryktywna i w rezultacie rażąco naruszyła ten przepis. Wykazane w tym względzie uchybienie prawu materialnemu miało istotny wpływ na treść wydanego wyroku. Doprowadziło do uznania, że niezależnie od oceny trafności podniesionych w apelacji zarzutów obrazy prawa procesowego, przypisany w wyroku Sądu pierwszej instancji czyn nie wypełniał jednego ze znamion przestępstwa, o które oskarżono W. Z. Zmiana zaskarżonego wyroku przez uniewinnienie oskarżonego była więc niezasadna, a w każdym razie przedwczesna.

Uwzględniając wniosek kasacji Sąd Najwyższy uchylił wyrok Sądu Okręgowego i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Przy ponownym rozpoznaniu Sąd drugiej instancji będzie związany przedstawioną wykładnią znamienia ustawowego określającego skutek

przestępstwa z art. 190§1 kk w omówionym wyżej aspekcie. Wykazuje ona, że opis czynu w wyroku Sądu Rejonowego nie uzasadniał przyjęcia, jakoby zabrakło w nim któregośkolwiek ze znamion ustawowych czynu zabronionego stypizowanego w tym przepisie. Dlatego też nie było podstaw do ograniczenia rozpoznania sprawy w instancji odwoławczej wyłącznie do zakresu przekraczającego granice środka odwoławczego. Niezbędne więc będzie rozpoznanie sprawy w postępowaniu odwoławczym z bezpośrednim odniesieniem się do zarzutów podniesionych w apelacji.

aw